

SLOVENSKI

# JADRAN

KPC.  
DR. ŠALAMUN BRANKO  
VIA VERZI 8  
KOPER

LETO II., ŠTEV. 1

Koper, četrtek 1. januarja 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

## SREČNO ★ NOVO LETO

Navedno izrekamo naše čestitke mehanično in iz nekakšne že udomačene vladnosti. Imajo pa le tudi te besede svoj pomen. V našem skupnem življenju imamo ljudje svoje težave, svoje skrite načrte, imamo tudi nekaj uspehov. Vsega tega se spomnimo najraje ob prelomnicah. Taka prelomnica je tudi konec leta. Zato si ljudje ob Novem letu voščimo medsebojno »Srečno, veselo, polno uspehova in podobno. V tem je želja res nekaj več kot vladnost, nekaj, kar človek želi svojemu bližnjemu iz srca.

O uspehih in raznih težavah v prejšnjem letu neradi govorimo, ker si v novem letu obetamo uresničitev naših načrtov, se spominjamamo na že dosegene in gledamo bolj kot kdajkoli na prihodnost z zaupanjem in vero vase.

Tako je s posamezniki. Tako je tudi s celotno našo skupnostjo. Če torej poskušamo ob Novem letu nekako obračunati z dosedanjim našim delom in pogledati nekoliko naprej, bomo letos morda bolj zadovoljni kar kar lani. Ugotoviti moramo, da naša prizadevnost in naši napori v teh povojnih letih so nam že letos prinesli svoj prvi sad, ki se ni popoln, je pa le tak, da s ponosom gledamo nanj,

Tako smo v gospodarskem pogledu napredovali in smo se dejansko, kar temu pravimo, osamosvojili. Naša podjetja delajo drugače, kakor so pred leti, naši delovni kolektivi so v tem letu pokazali, kaj zmorejo sami, kako znajo gospodariti. Če bi hoteli nastaviti vse uspehe, bi tega bilo za lepo knjigo. Ni pa tudi receno, da bi ti uspehi ne bili lahko še večji. Včasih je to odvisno od ljudi samih, včasih pa so možnosti uresničitve posameznih dobrih načrtov nad zmogljivostjo ljudi. Kakorkoli je že, smo lahko ponosni na naše delovne kolektive, ki so prav v tem letu, to je v prvem letu njihovega samostojnega gospodarjenja, dosegli ne samo splošen napredok, pač pa so se tudi navadili gospodariti.

V splošnem političnem življenju smo prav letos tudi napravili velik korak naprej. O tem smo se lahko prepričali ob naših volitvah v zboru proizvajalcev in v ljudske odbore. Kako se je naša uprava približala dejansko načelom, ki smo jih postavili v kravji narodnoosvobodilni vojni, kaže dejstvo, da se vsi naši ljudje zanimajo za vse vprašanja, ki se jih tičejo. Samostojnost naših občin bo posebno od zadnjih volitev pomenila v naši javni upravi vsaj za nekaj leto veliko prelomnico.

Po naših vseh smo letos naredili marsikaj, kar bi lahko prej leta in leta zmanj pričakovali. Vse to nas ob vstopu v novo leto osrečuje in nam daje novih pobud.

Imamo pa tudi še iz prejšnjega leta nezacetljeno rano, ki je se vedno krvaveča in ki so nam jo poskušali z novimi bolečinami še povečati. Italijanski imperializem, ki ga navduhujejo vsi reakcionarni elementi v

svetu in podpira Vatikan, se je zagnal z vso silo na nas in na našo domovino. Skuša nam strgati s krvjo priborjene pravice, skuša ponovno posegati po naši zemlji. Uspelo jim je v Trstu postaviti svojo agenturo, ki od nje tržački Slovenci že čutijo prve udarce. Jokavemu demokrščanstvu pa lahko povemo, da mu vsi njegovi zavezniki ne bodo nič koristili, ker je naše ljudstvo ne samo polno upravičeno uživati vso svobodo, pač pa, če bo naše ljudstvo svoje pravice znalo braniti proti vsem, jih bo toliko laže proti jezuitskemu italijanskemu imperializmu in oživljennemu fašizmu.

Jugoslavija danes ni več zaostala dežela, ki po njej lahko sega, kdor več zmore. Naša domovina se je z velikimi težavami in naporu vsega delovnega ljudstva postavila na noge in dosledna svojim načelom, potrebinim s krvjo stotisočev najboljših svojih sinov in z znojem šestnajstih milijonov ljudi, uživa v mednarodnem svetu ugled in vse spoštovanje. Mi pa smo lahko ponosni, da, čeprav smo majhni po obsegu in številu, smo po zmožnostih in zaupanju vase enakovredni velikim.

S tako zavestjo, s perspektivo na takih temeljih lahko gledamo s popolnim zaupanjem v prihodnost. Ta prihodnost tudi ne bo mogla razočarati nobenega poštenega in delovnega človeka, vendar pa bomo le nadaljevali po poti, ki smo po njej že izhodili v prejšnjem letu. Naše gospodarstvo bomo lahko še okrepili, ker imamo v glavnem postavljene temelje za popoln razmah vse naše gospodarske dejavnosti. Pomagali bomo našim preizkušenim borcem za lepšo prihodnost, ki smo jih izvolili v naša predstavninska telesa, reševati vsa vprašanja po naših občinah in vaseh. Stremeli bomo, da izpopolnimo vse pomanjkljivosti. Naše politično življenje bo bolj razgibano, ker bomo vsi sodelovali, utrjevali s tem našo oblast. Utrjevali bomo bratstvo in enotnost naših narodov. Poleg večje storilnosti pri delu bodisi v tovarni bodisi na polju bomo gledali, da se stalno in vsestransko izobražujemo, da odpravimo vse posledice težke in mravnjaške preteklosti. Delali bomo skratka na tem, da postane naša domovina, kakor pravi Cankar, »domovina srečnih ljudi«. V tem bomo našli svoj skupen cilj in v tem bo vsak posameznik našel tudi izpolnitev svojih teženj in svojih želja. Zatoj »srečno!« vsem nam in »srečno!« vsakemu od nas.



### NOVEMU LETU NAPROTI

BRALCEM, NAROČNIKOM, SODELAVCEM IN PRIJATELJEM  
MNOGO SREČE, ZADOVOLJSTVA IN USPEHOV V NOVEM LETU

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

# Nekaj misli ob objavi predloga družbenega plana za leto 1953

Predlog družbenega plana za leto 1953 za Koprski okraj, ki bo dan te dni na diskusiji, je sestavljen ob so-delovanju delovnih kolektivov podjetij, ustanov in občinskih ljudskih odborov. Prav tako pa je tudi rezultat mnogih diskusijskih posvetovanj.

Razprave o predlogih so pokazale, da se naši delovni ljudje vse bolj poglavljajo v gospodarstvo in njegove problematike, kar je tudi razvidno iz zelo pozitivnih predlogov, ki so prišli z njihove strani. Prav tako so v predlogih upoštevane izkušnje letosnjega družbenega plana.

Upaljanje podjetij s strani delovnih kolektivov in vse večja njihova zainteresiranost ter nov gospodarski sistem, ki ga uvajamo po načelih FLRJ z aplikacijo tozadnih zakonov in uredb, vse to nam je dalo velike izkušnje, ki jih bomo v prihodnjem letu upoštevali. Iz dosedanjih rezultatov izvajanja družbenega plana za leto 1952 je razvidno, da je kljub nekaterim objektivnim težavam (težja nabava surovin, delna suša in pozno sprejetje družbenega plana) plan naravnega dohodka do konca meseca novembra dosezen s 94%, odnosno družbeni prispevek s 95%.

Dosedanji rezultati izvršenega družbenega plana bi bili vsekakor večji, če bi se nekatera podjetja močneje in resnejše brigala za dvig storilnosti ter realizacijo svoje proizvodnje.

Osnovna značilnost predloga družbenega plana za leto 1953 se izraza v tem, da so upoštevani vsi ekonomski momenti, ki bistveno vplivajo na nadaljnji gospodarski razvoj tukajšnjega področja, kakor tudi momenti močnejše ekonomske povezanosti z ostalimi sosednimi okraji LRS, odnosno FLRJ.

Predvsem moramo poudariti naslednje značilnosti predloga družbenega plana za prihodnje leto:

Narodni dohodek se poveča od 1971 milijonov dinarjev na 2582 milijonov leta 1953, kar predstavlja dvig za 31%. Največji prirastek naravnega dohodka predvidevamo v industriji, in sicer od 522 na 820 milijonov ali za 53%. Povišanje naravnega dohodka v tej panoti gospodarstva izvira iz predvidenega povečanja proizvodne storilnosti (pričetek obratovanja rudnika, dopolnitve mehanizacije nekaterih industrijskih objektov, izkoriscanje notranjih rezerv in izboljšanje kvalitete proizvodnje), ki se izraza v predvidenih višjih stopnjah akumulacije. Za 100 milijonov predvidevamo povečanje naravnega dohodka v trgovini in turizmu in to v sled predvidenega povečanja blagovnega prometa in daljše turistične sezone. V kmetijstvu se zveča narodni dohodek od 738 milijonov na 854 milijonov ali za 16%. Porast bi bil rezultat bolje obdelave zemlje in bolj ureditve trgovine s kmetijskimi pridelki.

Družbeni prispevek se v letu 1953 poveča skoraj enkratno, in sicer od dosedanjih 118 milijonov na 232 milijonov. Iz tega sledi, da se stopnja akumulacije dvigne od povprečno 47% v gospodarstvu na 87%, kar pomeni zvečanje za 85%. Najbolj se dvigne stopnje akumulacije v industriji (od 86 na 193% ter v prometu (od 99 na 132%).

Dvig stopnje akumulacije ni samo posledica predvidenega boljšega gospodarjenja v prihodnjem letu, temveč tudi rezultat dosedanjih nizko odrejenih stopenj v nekaterih gospodarskih panogah odnosno podjetijih.

To pomeni, da bi bilo linearno dviganje cen na račun predvidene povečanja stopenj akumulacije

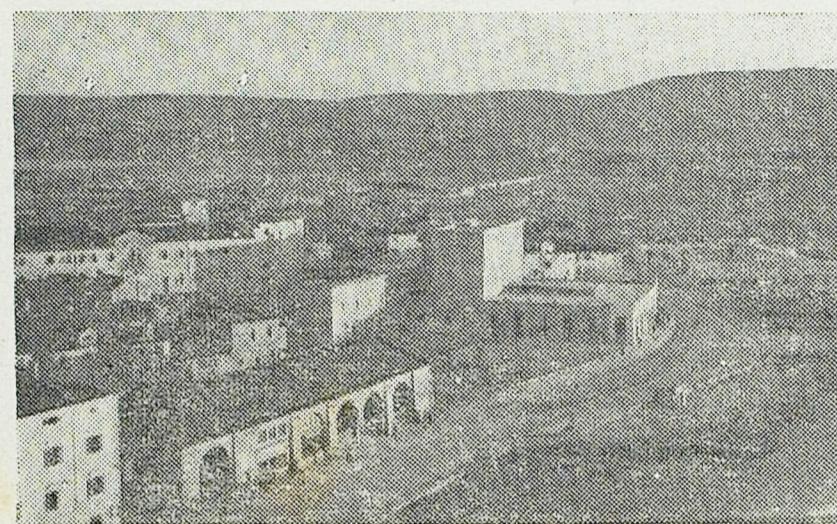
nepravilno in ekonomsko neutemljeno.

Potrošni sklad socialističnega sektorja se kljub delnemu povečanju proizvodnje ne dvigne. Za 13% pa se dvigne potrošni sklad privatnega sektorja, predvsem zaradi dosedanjih nepopolnih izračunov.

Fond amortizacije poraste za 16% zaradi realnejše ocenite vrednosti nekaterih osnovnih sredstev.

Pri delitvi naravnega dohodka se pojavlja negativna razlika (primanjkljaj), ki je za 80 milijonov višja od letosnjega. Ta razlika se je pojavila zaradi predvidenega povečanja investicijske graditve in to za 35%, oziroma od 680 milijonov realisiranih investicij v letosnjem letu na 919 milijonov, ali za 239 milijonov več. Ta primanjkljaj se pokriva z dolicijo vlade FLRJ.

V razdelitvi naravnega dohodka predvidevamo, da bo odpadlo 45% na potrošni sklad, kar je isto kot v letosnjem letu, medtem ko se udeležba investicij dvigne od 23% na



Pogled na Koper

28%, oziroma zmanjša udeležba družbenih skladov od 32% na 27%, kljub temu da predvidevamo povečanje prispevka za sklad socialnega zavarovanja od 36% na 40%. Povečanje zahtevajo sorazmerno visoki izdatki socialnega zavarovanja. Na padec udeležbe družbenih skladov v razreditvi naravnega dohodka vpliva znižanje proračunskega izdatkov, in sicer od 685 milijonov na predvidenih 633 milijonov v letu 1953.

Predlog investicij je usmerjen predvsem na povečanje tukajšnje osnovne industrijske proizvodnje, kakor tudi dvig kmetijstva in turizma. Tako na pr. v prihodnjem letu predvidevamo eksploracijo rudnika černega premoga v Sečovljah, ki bo v končni fazi zaposli okrog 400 ljudi. Prav tako nameravamo izvršiti večjo rekonstrukcijo tehnološkega procesa v ribji industriji, kar bo pomenilo proizvodnjo in omogočilo plasman proizvodov. Z investicijami v kmetijstvu želimo dosegči čim večji doinos, z gradnjo hladilnic pa izboljšati pogoje dosedanjega vskladiščevanja in izjega plasiranja kmetijskih pridelkov.

Gradnja novih ribiških bark bi omogočila večji lov in s tem zagotovila surovine za ribjo industrijo. Velike investicije predvidevamo za dvig družbenega standarda. Z dograditvijo in izgradnjo šol, stanovanj ter raznih drugih komunalnih in drugih uslužnostnih naprav (elektrifikacija, izgradnja vodovodov), bi se v znaten meri odpravili ali vsaj ublažili mnogi pereči problemi. Predvidevamo, da bomo precejšnji del investicij, vsaj komunalnih, prenesli na občine.

Po predlogu družbenega plana za leto 1953 je določeno finansiranje investicij iz proračunskega sredstev v

višini 348 milijonov dinarjev, a preko kredita Narodne banke FLRJ 571 milijonov. Kredit za investicije bodo lahko pod določenimi pogoji dobila le ona podjetja, ki bodo pravočasno predložila potrebno dokumentacijo ter dokazala svojo kreditno sposobnost odnosno rentabilnost. S tako politiko bomo brez dvoma dosegli racionalnejše in preudarnejše izkoriscanje finančnih sredstev, obenem pa tudi resnejše predpriprave za izvajanje investicijskih del.

S tem bi bila na kratko nakazana vsebina in linija predloga družbenega plana za leto 1953.

Potrebno je, da v razpravi o predlogu družbenega plana za leto 1953 sodeluje vsak deloven človek. Zato je treba organizirati diskusije na čim širši osnovi, kar je predvsem naloga sindikatov in Zveze komunistov ter novoizvoljenih ljudskih odbornikov in članov Steta proizvajalcev.

Da bi bil dokončno družbeni plan za prihodnje leto čim bolj popoln,

## OKRAJNI KOMITE ZK IN OKRAJNI ODBOR LJUDSKE FRONTE KOPER

želite vsem komunistom in vsem članom Fronte v novem letu 1953 nadaljnjih uspehov pri socialistični izgradnji naše domovine, pri utrjevanju ljudske oblasti, v borbi za bratstvo in enotnost naših narodov, v borbi za lepšo prihodnost našega delovnega človeka

## Ustanovni občni zbor društva „Svoboda“ v Kopru

V petek 26. decembra 1952 je bil v mali dvorani koprskega ljudskega gledališča ustanovni občni zbor delavskega prosvetnega društva »Svoboda«.

Poročilo iniciativnega odbora je podal tov. Maver Danilo, ki je povedal, zakaj ustanavljamo delavsko kulturno-prosvetno društvo in zakaj naj bi ga imenovali »Svoboda«. »Svoboda« je bilo ime nekdajnih prosvetnih društev slovenskega revolucionarnega delavstva, ki so v svojih vrstah vzgojila mnogo delavskih voditeljev in aktivistov. Zaradi te svoje revolucionarnosti pa so bila ta društva že pred vojno razpuščena, a vedno znova so oživljala pod raznimi imeni in nadaljevala s svojim delom. Izzema je Slovensko Primorje in Istra, kjer je fašizem zatrl vsak poskus kulturno-prosvetnega dejstvovanja Slovenec.

Danes, ko je naše prosvetno delo stopilo na nova pota, ki obetajo velik razmah v širjenju vseh panog kulture in umetnosti, ponovno ustanavljamo delavsko društvo »Svoboda« po vsej Sloveniji. To seveda še ne pomeni, da bodo današnja društva samo nadaljevala delo onih predvojnih. Od njih prevzemajo le ime kot tradicijo in revolucionarne izkušnje, sicer pa se bodo ozirala na resnične potrebe današnjega delovnega človeka po umetnosti.

Obenem pomeni ustanovitev društva »Svoboda« prelom z dosedanjem obliko SKUD, ki so bila primerna le za pozivitev kulturno-prosvetnega dela takoj po osvoboditvi. Danes pa se že moramo odresti strokovnosti in omejenega delokroga SKUD ter zasnovati vse delo na teritorialnem principu, tako da društvo vključuje vse delavce in uslužence brez razlike na sindikalno enoto. Tako tudi sindikalni sveti ne morejo prepuščati vodstva posameznim sindikalnim oborom, kakor je bil to primer pri SKUD, ampak je to torisce njihovega dela.

V diskusiji, ki se je razvila po referatu, so bile sprejetje sekcije društva in pravilnik, nakar so izvolili 13 članov upravnega in 5 članov nadzornega odbora. Določili so tudi člane in vpisnino za aktivne ter podporne člane.

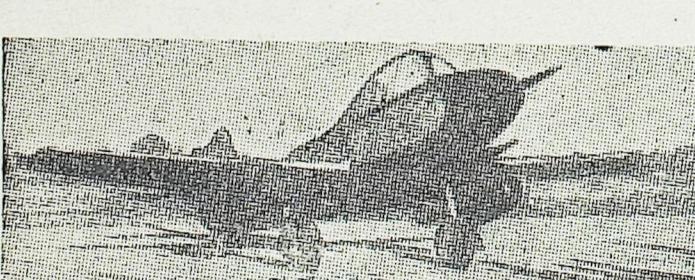
Predsednik iniciativnega odbora tovarš Pišot Rado — Sokol je poudaril, da je udeležba na občnem zboru pravzaprav majhna glede na to, da živi v Kopru okrog 1.500 Slovencev, od katerih je le 300 vpisanih v društvo »Svoboda«. Posamezne ustanove v Kopru, kjer je pretežna večina Slovenev, niso bile na občnem zboru sploh zastopane. Zavedati se moramo, da bo društvo »Svoboda« odločilni činitelj našega sodobnega kulturnega življenja.

Ob zaključku občnega zabora so člani poslali pozdravno pismo predavalcem občine Devin-Nabrežina, v katerem izražajo svojo solidarnost v njihovi težki borbi proti raznarodovalni politiki novega italijanskega fašizma.

## Razprava proti fašističnim izzivačem v Novi Gorici

V pondeljek se je začela pred okrnjenim sodiščem v Novi Gorici razprava proti italijanskima državljanom Giuseppe Milocchiju in Mariu Patessiju, ki sta 4. novembra blizu Gorice prestopila na jugoslovansko ozemlje, kjer so ju naši stražarji ustašili in priveli. Obtoženeca, ki sta sodelovala v protijugoslovenski demonstraciji v Sredipolju, sta hotela razoroziti našega obmejnega stražarja in ga odpeljati čez mejo. Ob aretaciji sta skušala z denarjem podkapiti naše stražarje, da bi ju izpustili.

O razpravi, za katero vlada po vsem Slovenskem Primorju veliko zanimalje, bomo še poročali.



Prvo jugoslovansko letalo na reakcijski pogon





# Od Triglava do Kajmakčalana

Živimo v zgodovinskem času, ko se oči vsega naprednega sveta obravljajo na našo Jugoslavijo, v deželu, o kateri je pred dvajsetimi leti srednjeezibrazen tujec vedel kvečjemu, da leži na polotoku, ki je znani pod imenom Balkan, in da se tam nekje razprostirajo Hrvatska, Srbija in na pol orientalska Bosna, kjer so bogati gozdovi in siromšni, nepismeni ljudje. Živimo v času, ko je v daljni svet že prodrla resnica o naši domovini: o našem junaskem ljudstvu, ki se je po osvoboditvi naložilo začelo dvigati iz zaostalosti, o demokraciji, ki ji ni enake na svetu, in o gospodarstvu, ki mu je temelj stalo revolucionarno geslo: »Tovarne delavcem!«

Kdorkoli si ogleda življenje in delo v naših tovarnah, se lahko prepiča, da delavsko upravljanje pri nas ni prazna beseda. Lahko se prepiča, da si delavci sami režejo kruh, ki ga so zaslužili. Res je, da ta kruh še ni najboljši, toda vsako leto je boljši in — njihov je.

Ko vse to premišljamo, nam nehote nide misel na stare čase, ki smo jih — ni še deset let od tega — za vselej pokopali. Jugoslavija, kakor smo že rekli, je bila svetu skoraj neznana dežela; prav dobro pa so jo pozvali kapitalisti, ki so potrebovali za svoje tovarne železo, baker, svinec, boksit in podobne stvari. Tuji kapital je bil kakor polip, ki najrajski plinil svojo lovko na tisto mesto, kjer upa, da bo najprej in najlaže izseljal kri iz mesa. V Bosni je že za časa ranjke Avstro-Ogrske zgradil več ozkotirnih železnic, ki so se krivočeno zajedle v prostrane gozdove. V Srbiji se je najprej in najtrdneje usidral v Boru, od koder je vlačil baker in zlato. Pri nas v Slo-



IDRIJSKI RUDAR

veniji pa si se srečal z njim povod, kjer koli se je valil dim iz visokega tovamiškega dimnika.

V gospodarskem leksikonu iz časov stare Jugoslavije najdeš pod gesmom »jeklo« drobne vrstice, ki poveda, da je največja jugoslovenska jeklarna v Guštanju na Koščiču. Njen lastnik? Nemški grof Thurn! — Nedaleč od Guštanja, (ki se zdaj imenuje Ravne), je Mežica, znača po rudniku prvorstnega svinca. Na zaščitni znamki možiškega rudarskega podjetja si bral zagoneten napis »The Central European Mines Limited«. — Jeseniška železarna je imela na videz čisto domačo firmo lastništva: KID — kranjsko industrijska družba. Če pa si se natančneje pozanimal za njene lastnike, si zvedel, da je njen glavni delničar Avgust Westen, Nemec, lastnik tovarne emajlirane posode v Celju, velekapitalist. — V Trbovlje se je vgnezdila družba Wiener Bank Verein skupno s francoskim in nemškim kapitalom pod imenom Trboveljska premogokopna družba. — Elektrarno na Fali je imel v rokah švicarski kapital. — V tekušni industriji so se šopnila imena Hutter, Brumen, Glanzmann, Gassner, Thaler, v usnjartvu imen Mergenthaler...

Vsega tega ne navajamo zato, da bi zagovarjali domač kapital. Leta je bil prislednik tujega, v izkorisťevanju pa se mista prav nič razlikoval. Hočemo povedati le to, da je bila Jugoslavija na pol kolonialna dežela — podobno stanje kakor v Sloveniji je bilo namreč po vsej državi. Kdor ima kapital, ima moč — to je staro resnica. V stari Jugoslaviji je gospodaril tujec, zato ni čudno, da se je v njej bohotno razširovala peta kolona, ki je skupno z domaćimi izdajalcem izročila deželo na milost in nemilost fašističnemu okupatorju.

Kakšna razlika med našo stvarnostoj sedaj in pred desetimi leti? V teh letih je naše delovno ljudstvo prehitelo čas, zgrabilo preteklost za vrat in obračunal z njo za vselej. Mar ni nekaj velikega, če si bil včeraj hlapac, danes pa si gospodar! Pred desetimi leti so nas tuji zapisali smrti, ker so se počutili pri nas vsemogoče gospodarje, zdaj pa smo svobodni na svoji zemlji, zdaj naši delavci upravljajo tovarne!

Rekel bo morda kdaj: Zemlja je bila v prejšnjih časih naša, bila je last kmetrov. — Ironija! Zgodovinsko dejstvo nam pove, da je bilo 1919. leta 201.475 hektarjev slovenske zemlje (t.j. ena osmina) last 222 veleposestnikov, med katerimi je bilo 109 tujcev. Med veleposestniki so bila imena: Karl Auersperg (23.503 ha), Hugo Windischgrätz (9.443 ha), Nak. Esterhazy (4.443 hektarjev), Nemški viteški red (1.218

hektarjev). Ljubljanska škofta (12.071 ha), samostani cistercijancev, kartuzijancev, trapistov, benediktincev, minoritov itd... Agrarna reforma, ki so jo napovedali leta 1919, je bila le pesek v oči lačnim mnogicam. Večina zemlje je še naprej ostala v rokah veleposestnikov, kar pa jo je bilo razlaženejo je moral kmet draga odplačevati, tako da veleposestnik ni bil niti na slabšem kakor v časih črnozolte monarhije. Potem so prišle še krize, kmčka posestva so šla v dolg, mnogo jih je moralo na hoven. V Sloveniji je bilo zadolženo vsako četrti kmčko posestvo.

Tako je bilo nekoč. Dobro je, da se ob prenagovanju vsakdanjih težav spomnimo včasih na tiste dni in jih primerjamo z današnjo stvarnostjo z našo svobodno, demokratično ureditvijo.

## Zapisek s poti po Sloveniji

Tujec je prišel čez Jesenice na Bled in poleg običajnih opazk o vremenu in potovanju zapisal v dnevnik tudi tole: »Blizu Jesenice sem videl jezero. Pred leti, ko sem hodil tod, ga nisem opazil.«

Ni pa opazil — ker ga takrat še ni bilo. Še lansko leto je nastalo — potem ko sta bili zgrajeni velika beotonska pregrada in podzemski strojnice, kjer se vrti turbine in generatorji — vir moči, hiteče po bakenih žičah v mestu in vasi. To je hidrocentrala Moste.

Brž ko izgovorimo to ime, nam sama ob sebi pridejo na jezik še druga: Savica, Medvode, Vuzenica, Mariborski otok... In pri tem pomislimo na obe veliki reki, na Savo in Dravo, katerih tok v temnih dolinah vklepljam v beton in železo, da stanam vsako deto bolj pokorni. Poleti, ko ima Sava premalo vode, premalo moči, prisilimo Dravo, da ji pomaga, saj prihaja njen silno vodovje izpod Lednikov na Višokih Turah, ki leže nad ločnino večnega snega, zato je v poletnih mesecih najsilnejša. Mnogo modri nam dajeta ti dve reki, toda še mnogo več nam bosta dajali v bližnji bodočnosti: dela v Medvodah in Vuzenici gredo konec, ne bo dolgo, ko bomo govorili o gradnji novih elektrarn. Sava bomo znova zaježili pri Krškem, Dravo pa pri Ožboltu in pri Vuhredu.

Morda bi kdo dejal, da preveč govorimo in pišemo o naših hidrocentralah. Toda — je že tako: človek najrajski govoril o tisti stvari, na katero je najbolj ponosen. In kako ne bi mogli biti pomeni na naše vodne sile — na največje bogastvo Slovenije! Po dosedanjem raziskovanju odpadne na Slovenijo v Jugoslaviji četrtna do tretjima izkoristljivih vodnih sil. To pomeni, da imajo te sile zmogljivost 874.000 kw, tako da bi znašala proizvodnja električne energije, če bi bile vse sile izkorislene, 6 milijard 65 milijonov kilovatnih ur na leto. (Vsa sedanja proizvodnja v Jugoslaviji pa znaša nekaj nad pol drugo milijardo kilovatnih ur letno.) To je ogromna moč, ki si jo najlaže predstavljamo s primerjavo, da bi opravila ta energija toliko dela kakor nad 50 milijonov ljudi, ki bi vse leto delali vsak dan po osem ur. To pomeni, da bi proizvajala Slovenija mnogo več električne energije, kakor jo sama potrebuje, (oziroma je bo potrebovala), in bi lahko dajala presežek ne samo drugim bratskim republikam, ampak bi ga lahko celo prodajali v tujino kot izvozno blago.

In kako daleč smo na tej poti? Pred vojno so vse elektrarne v Sloveniji proizvajale okrog 360 milijonov kWh električne energije letno, zdaj pa, ko že dela nekaj novih elektrarn, se je proizvodnja dvignila nad milijardo kilovatnih ur. V teh letih se je torej povečala za trikrat. To je precejšen skok! Torej je razumljivo, da smo na to upravičeno ponosni ter da radi pišemo in govorimo o naših hidrocentralah. Hidrocentralne so vir moči, od katere je odvisna vsa industrija.

V elektrarni pada voda v turbino in generator se vrta, tam v Litostroju pa giblje njegova energija stroje, tam žare peči, tam teče železo v

lekture, Ljubljanska škofta (12.071 ha), samostani cistercijancev, kartuzijancev, trapistov, benediktincev, minoritov itd... Agrarna reforma, ki so jo napovedali leta 1919, je bila le pesek v oči lačnim mnogicam. Večina zemlje je še naprej ostala v rokah veleposestnikov, kar pa jo je moral kmet draga odplačevati, tako da veleposestnik ni bil niti na slabšem kakor v časih črnozolte monarhije. Potem so prišle še krize, kmčka posestva so šla v dolg, mnogo jih je moralo na hoven. V Sloveniji je bilo zadolženo vsako četrti kmčko posestvo.

da smo vse to zgradili. Tudi zdaj se še marsičemu odrekamo, saj moramo dograditi še precej tovarni in elektrarne, hkrati pa prispevati delež za Jugoslavsko ljudsko armado, ki je porok naše svobode in neodvisnosti. Toda vendar — sadove naših velikih del že povod čutimo.

Zunanost naših mest in industrijskih centrov se je v poldrugem letu

svo po strmih serpentinah čez hrib, ki leži med krakoma ogromnega kolenja Neretvine struge. Ko pa smo prišli bližu Jablanice, nismo videli razen številnih delavskih barak ničesar drugega, kar bi pripalo o velikem delu.

»Seveda, saj je vse pod zemljoi«, se je zamenjal inženir, ki nas je spremjal. »Vodič, tamle, med tistima



V INDUSTRIJSKI SOLI

tako spremenila, da nekaterih predelov skoraj ne spošna več. Zdaj so prišla na vrsto obsežna komunalna dela. Lotili so se jih že skoraj vsi občinski in mestni odbori v tesnem sodelovanju z upravnimi odbori podjetij. Še tesnejše pa bo to sodelovanje zdaj, ko so izvoljeni sveti protivajalev. Ti bodo sodočočali v ogromni dvorani, kjer so ropotali kompresorji. Med skaličami je bilo živo kakor na mrvljišču.

»Strojnica«, nam je pojasnil inženir. »Kmalu bo dograjena. Seveda bo treba se marsikaj drugega zgraditi, preden se bodo tu vrtete turbine in generatorji. Montirali jih bomo lahko šele potem, ko bomo zgradili do sem provizorijno ozkotirno železnično, po kateri jih bomo pripeljali. Najtežavnejše delo pa so poševni dimniki. To so poševni rovi, ki jih moramo zvrati za primer, če bi bilo treba kdaj kaj popravljati v strojnici. V tem primeru bi dotok vode v turbinam ustavili in, če ne bi bilo teh poševnih rorov, naprave ne bi vzdržale silnega pritiska. Tako pa bo voda vdrla skozi dimnike nazaj v jezero.«

Da bo Jablanica največja jugoslovanska elektrarna — tega mi ni treba posebej razlagati saj je prav govorovo že vsakdo kaj slišal o njej. Rajšči povem, da je bilo potovanje do gradbišča mnogo zanimivejše kakor članki, ki so bili doslej o njem napisani. Peljali smo se po dolgi dolini



IZDELKI ŠTORSKE IN JESENISKE ŽELEZARNE NA ZAGREBŠKEM VELESEJMU

nima za njene kraje mnogo tujih turistov zlatiti Nemcov. (V resnici se je večina turistov zanimala začelo iz precej drugačnih razlogov!)

Ko pa sem se peljal proti Sarajevu, sem že začel gledati pravi obraz te dežele: podobna se mi je zdela orojaku, ki se je dvignil iz teme, da bi v silnem zaletu prekorabil stoletje.

ni, kjer bo letos (1953) jezero. Neretva je bila divja, šumela je in se penila, kakor da se jezi nad vsiljivci — nad inženirji, tehniki in delavci, ki so prišli, da jo ukrote. Blizu življiva Rame v Neretvi smo zavili iz doline navkreber — po cesti, ki je ni bilo še na nobenem zemljevidu, ker je bila pravkar dograjena. Lezli

dvema strminama, se bo dvigal našip, visok okrog 80 metrov. Vse druge pa bo v notranjosti hriba. Sli smo pod zemljoi. Zamolklo so odmevali koraki po dolgem, obokanem rovu, dokler jih ni preglastil hrušč in trušč, ki smo se mu bližali. Nenadoma smo se znašli v ogromni dvorani, kjer so ropotali kompresorji. Med skaličami je bilo živo kakor na mrvljišču.

»Strojnica«, nam je pojasnil inženir. »Kmalu bo dograjena. Seveda bo treba se marsikaj drugega zgraditi, preden se bodo tu vrtete turbine in generatorji. Montirali jih bomo lahko šele potem, ko bomo zgradili do sem provizorijno ozkotirno železnično, po kateri jih bomo pripeljali. Najtežavnejše delo pa so poševni dimniki. To so poševni rovi, ki jih moramo zvrati za primer, če bi bilo treba kdaj kaj popravljati v strojnici. V tem primeru bi dotok vode v turbinam ustavili in, če ne bi bilo teh poševnih rorov, naprave ne bi vzdržale silnega pritiska. Tako pa bo voda vdrla skozi dimnike nazaj v jezero.«

Zdaj pa stopimo naprej, v drugi del železarne! Velika, svetla dvorana. Iz peči puhti žgoča vročina. Sredi dvorane se premika žerjav potračnica. Pri njegovem motorju, na vrvnem prostoru, stoji mlada delavka. Njena roka se premakne — in že zgrabi žerjav ogromen kos železa in ga nese v peč. Kakšna razlika med starim in novim! Namesto minočice človeških rok zadostuje ena sama Tehnika zmaguje!

Potem sem šel na gradbišče, ki je bilo tako obsežno, da se nisem mogel zlepiti na njem. Toda videl sem, da tu raste nekaj velikega, silnega. Ko sem odhajal, so mi se dolgo žarela pred očmi žrela razbeljene peči, se dolgo mi je zvenela v ušeh pesem dela v železarni.

Druge sem bil v Bosni konec leta 1951. To pot sem se ustavil v Doboju, kjer je bila velika slavnost: novo mladiško progno Doboj-Banja Luča so izročili prometu. (Vlak si cer še ni mogel voziti od začetka do konca proge, ker nista bila še dograjena predora Ljekovce vode in Tromedja.) Videl sem, da se prej nepomembno mestece Doboj razvija v veliko mesto, v največje prometno

# od Donave do Jadrana

središče v Bosni, saj se tu križata progi Šamac—Sarajevo in Dobojsko—Banja Luka. V bližnji prihodnosti bodo progo podaljšali, tako da bo središče Bosne neposredno povezano z vzhodnim in zahodnim delom države. Zato ni nč dudnega, da se Dobojsko takoj naglo razvija: zdaj ima že štirikrat več prebivalcev kakor pred vojno. Kjer je pred štirimi leti rasla koruza, je zdaj velik nasip, na njem pa vrsta železniških tirov, po katerih noč in dan ropotajo vlaki, naloženi večidel železom, premogom in lesom. Okrog nasipa rastejo move zgradbe, prometne in stanovanjske. Kolodvorsko poslopje je provizorično, prav tako skladischa. A provizorijsko bodo kmalu izginili, tu bodo stale nove zgradbe, tu okrog bo zraslo lepo novo mesto, katerega pomen bo še večji, ko bodo zgradili v njegovi najbližji okolici tovarno visoko. Prej nezmatno, zaostalo mestec, bo postalo eno najvažnejših mest v Jugoslaviji.

Že z ogledom Doboja in njegove okolice sem se lahko prepričal, kako naglo napreduje Bosna in kako se hkrati z industrijskim razvojem ljudstvo dviga iz zaostalosti, saj ni več vasi, kjer otroci ne bi imeli možnosti obiskovati šolo. Neključenost izginja. In nikjer več nisem videl feredže, tega žalostnega ostanaka mračne preteklosti.

Tretjič sem bil v Bosni letos (1. 1952). Tokrat sem si ponovno ogledal Zenico. Iz razdalje nekaj streljav je skoraj nisem spoznal več, saj se je v dobrih dveh letih tako rekoč prerodila.

Reka Bosna teče pri Zenici po novi strugi, ki so jo skopale delovne brigade naše mladine. Sel sem mimo stanovanjske kolonije, nato pa čez nov most, ki vodi k železarni, ozimoma kombinatu. Če stopiš na kako višje mesto in pogledaš po kombinatu, se ti zdi kakor ogromno mrvljisce, preprezeno z mrežo črnih poti. Te poti so železniški tiri, po katerih menchno potujejo tovorni vagoni, naloženi z železno rudo in gotovimi izdelki. Najživahnjejši pa je promet na postaji kombinata, skozi katero vozi dnevno okrog 1000 vagonov s surovinami. Razkladjanje je mehanizirano. Delavec premakne vzvod na strojni napravi — in že je na tisoče kilogramov rude na ustreznem mestu.

Prišel sem do novih visokih pedi. To so res giganti — 60 metrov visijo v višino. Pravkar je bruhnil iz spodnjega dele ene izmed njih močan curek žarečega železa. Delavec, vsi rdeči od silne vročine, so odprenjal velike kotle žareče gmete naprej, tja, kjer iz surovega železa delajo jeklo. Ob pečih so cowperji, visoki po 30 metrov. Iz ene same izmed teh peči priteče več železa, kakor ga je pritekel iz vseh visokih peči stare Jugoslavije. Mogočni kolosi so tudi tri Siemens-Martinove peči, zgrajene prav tako po osvoboditvi. Vsaka izmed njih daje 70 do 80 ton surovega jekla.

Kaj naj si še ogledam? Tu je toliko novega, da se ne znajdeš zlepja.

## Bežen pogled na Hrvatsko

Ob sotočju Save in Kolpe leži mesto Sisak, v katerega pližini je v nekaj letih zrastel velik železarski kombinat s tovarno brezivnih cevi, prvo na Balkanu. Za tako velik

Naposled pomislim: Najzanimivejši del železarne je prav gotovo velika blooming valjarna, ponos naše industrije. Zato pojdem tja!

Dvorana valjarne je tolika, da bi v njej lahko stala cela vas. Po transportnih trakovih prihaja vanjo novo jeklo. V dvorani je vse polno strojev, žerjavov, dwigov, da se karne moreč oddločiti, kam bi gledal. Žerjav prinese ogromen kos jekla k počasnemu stroju — in že zdrži jeklo v stroj — med dva orjaška valja, ki ga stisneta kakor testo. Iskre lete izpod valjov kakor roji velikih kresnic. Tu nastajajo razni profili, nosilec in podobno, pri tudi različne železne plošče. V bližini je posebna kovačnica za kovanje ladijskih delov.

Takke so torej najvidnejše značilnosti našega največjega železarskega kombinata. Že iz teh bežnih vtisov, ki sem jih povedal, bo bralec lahko spoznal, da smo na kombinat res lahko ponosni. Radoveden sem, kakšni bodo moji vtisi, ko bom Zenico ponovno obiskal. Pravijo, da bo imela leta 1960 že 50.000 prebivalcev.

Jablanice nisem ntegnil obiskati, čeprav me je silno zanimalo, kakšna je njena podoba zdaj, ko je že nad 60 metrov visoko zgrajen jez na Neretvi. Čez ta jez bodo speljali avtomobilsko cesto.

Kako je Bosna napredovala, nam pove že dejstvo, da so po osvobodit-



SE MNOGO STANOVANJSKIH HIS BOMO ZGRADILI

vi zgradili v njej okrog 600 kilometrov električnih daljnovenodov. Če pa bi hoteli še bolj spoznati veličine njene industrijske graditve, bi si moral ogledati predvsem koksarno v Lukavcu, od koder so vlaki pred nedavnim odpeljali prva kolčino domačega koksa. Koks iz lignita! To pomeni novo klofuto informacijskih bratovščini, ki je mislima, da se na tem področju ne moremo osamosvojiti.

je bila slovesna otvoritev poskusnega obratovanja slahke proge v tovarni. Do konca leta 1953 pa bo tovarna že izdelovala cevi vseh velikosti. Del cevi bomo izvazali v tujino.

Razen s kombinatom v Sisku se ponaša Hrvatska zlasti z naslednjimi velikimi deli: »Prvomajska«, »Jedinstvo«, »Rade Končar«, »Djuro Djaković«, Jugovinil in tovarna kmetijskih strojev v Osijeku. Predolgo bi bilo, če bi hotel vsaj površno opisati vsakega izmed njih. Sicer pa je o njih gotovo že vsakdo kaj slišal, ali pa videl njih izdelke na zarebskem velesejmu.

In končno, da ne pozabim: med velika dela, ki je nanje Hrvatska najbolj ponosna, spada tudi hidrocentrala Vinodol, ki bo ob polnem obratovanju proizvajala 188 milijonov kilovatnih ur letno, kar pomeni, da bo zamenjala delo 2 milijonov delov.

Razen v Vinodolu so po osvoboditvi zgradili na Hrvatskem tudi hidrocentrala na reki Cetini. To je reka, ki izvira pod Troglavom in ima zelo velik padec. Njeno vodno silo bomo v prihodnjih letih še bolj izkoristili: razen prej omenjene bodo zgradili na njej še 5 hidrocentral.

(Cetina je skušal izkoristiti že tuji kapital v staro Jugoslavijo. Zgradil je hidrocentralo pri njenem slapu Veliki Gubavici. Pri slapu jo je zgradil zato, ker je taka gradnja najhitrejša in najcenejša. Tujemu kapitalu je šlo namreč predvsem za izkorisitevanje zato ni hotel graditi hidrocentral na racionalnejši način — z zaježitvami, ampak jih je najrajši gradil pri slapovih.)

## Križem kražem po Srbiji

Kje bi se ustavili na poti po Srbiji? Bi šli v Kostolac, kjer so ogromne zaloge lignita, ki dajejo moč novi termocentrali? Naj se ustavimo ob Kolubari, kjer so še večje zaloge lignita — še večji vir energije za bližnjo in daljnjo industrijo? Pojdemo v Bor — v mesto bakra? Če si ogledamo Bor, nas bosta gotovo zanimali tudi nova valjarna bakra v Nišu in topilnica v Zvečanu, gotovo pa se bomo ustavili tudi v tovarni električnih kablov v Svetozarevu. Morda bi si ogledali še moderno tovarno šamota v Arandjelovcu, ali pa tovarno wagonov v Rankovčem? Najbrž bi se še rajši ustavili v Železnišku, kjer izdelujejo orjaške stiskalnice, ali pa v Rakovici, kjer izdelujejo celo traktorje. Kdor se zanima za kmetijstvo, se bo napotil v Vojvodino, kjer si bo ogledal prostrana zadružna polja in obiskal tovarno kmetijskih strojev pri Novem Sadu.

Ker je elektrifikacija osnova napredka, si tudi v Srbiji oglejmo, kje ima največ energije. Prej smo omenili, da so pri Kostolcu in v kolubarskem bazenu ogromne zaloge lignita, ki ga izrabljajo termocentrale.

## Bili so daleč, pa so nam čedalje bliže

Kadar smo v staro Jugoslavijo slišali imeni Makedonije in Črne gore, se nam je zdajila predstava o dveh daljnih, skoraj nedostopnih deželah. Res sta bili od nas zelo oddaljeni, posebno Črna gora, ki prometno sploh ni bila povezana z zunanjim svetom. Še sedaj je potovanje v Črno goro zelo zamudno, saj ne pelje tja nobena normalnotirna železnica. Čez dve leti bo drugače. Lahko se bomo peljali po normalnotirni železnični liniji, ki so jo na nekaterih odsekih že začeli graditi.

Ta železnica bo izredno pomembna, saj bo tretjini Jugoslavije utrala dohod k morju. Važno bo zato, ker bo omogočila hitrejši gospodarski in kulturni razvoj Črne gore. Ta dežela ima velika naravna bogastva, ki jih bo mogoče smotrneje izkoristiti šele potem, ko bo zgrajena železnica. Brez železnice bi ostala mrtva kapičal.

Črna gora ni več zapuščena dežela. Z graditvijo nekaterih najvažnejših objektov (železarne v Nikšiću, rudnika Šuplja stjena, hidrocentrali itd.) se je začelo njeno gospodarsko lice hitro spremenjati. Na Nikšičkem polju grade energetski sistem, ki bo med največjimi v državi. To bo sedem hidrocentral, ki bodo proizvajale električno energijo ne le za potrebe Črne gore, ampak jo bodo dajale tudi drugim republikam.

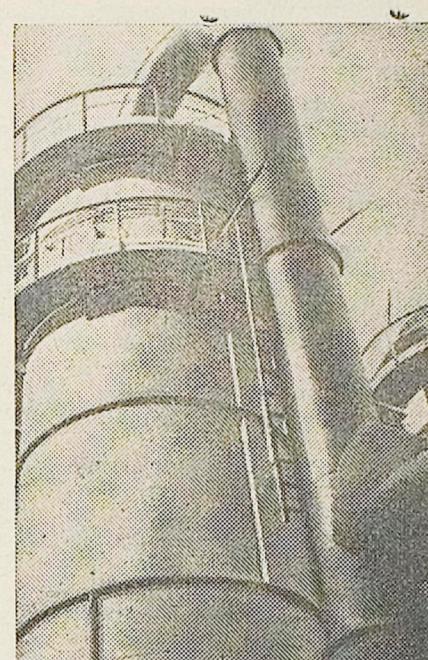
Blizu Marakova grade umetno jezero. Del vode iz tega jezera bodo napeljali v Nikšić za potrebe železnične, drugi del pa predvsem v hidrocentral Ozrinici, ki bo proizvajala 28 milijonov kilovatnih ur energije.

Ne smemo pozabiti, da sta rudnika Šuplja stjena in Brškovo splošnega pomena. Prav tako je pomemben premogovni bazen. Ko bo zgrajena normalnotirna železnica, bodo prepeljali vlaki iz tega bazena proti Beogradu vsako leto približno milijon ton premoga. Že to je zadosten razlog za zgraditev železnic. (Da se bodo res lotili gradnje železnic Beograd—Bor, nas je prepričalo tudi zadnje zasedanje Ljudske skup-

lavev. V njenih jezerih se zbira voda površine približno 68 km<sup>2</sup>. Jezeri so dala pokrajini slikevito, očarljivo podobo. Tu so odlični pogoji za razvoj turizma.

Razen v Vinodolu so po osvoboditvi zgradili na Hrvatskem tudi hidrocentrala na reki Cetini. To je reka, ki izvira pod Troglavom in ima zelo velik padec. Njeno vodno silo bomo v prihodnjih letih še bolj izkoristili: razen prej omenjene bodo zgradili na njej še 5 hidrocentral.

(Cetina je skušal izkoristiti že tuji kapital v staro Jugoslavijo. Zgradil je hidrocentral na Veliki Gubavici. Pri slapu jo je zgradil zato, ker je taka gradnja najhitrejša in najcenejša. Tujemu kapitalu je šlo namreč predvsem za izkorisitevanje zato ni hotel graditi hidrocentral na racionalnejši način — z zaježitvami, ampak jih je najrajši gradil pri slapovih.)



DEL NAD 100 METROV VISOKEGA NOVEGA DIMNIKA TOPILNICE V TREPOČI

je in jo kopati v dnevnem kopu, morajo najprej odkopati nekaj milijonov ton zemlje. In kam s to zemljo? Odvražajo jo lahko samo v dolino, kjer je zdaj mesto. Zato bodo moralni mesto prestaviti. Če pomislimo, kako izredno pomembno vlogo ima baker v sodobni industriji, bomo razumeli, da se bo to delo bogato splačalo. Pravijo, da bo Majdanpek naslednik Bora.

Razen premoga in bakra pa ima Srbija tudi bogate zaloge svinca. Najstarejši in največji rudnik svinčene rude je v Trepči, kjer so topilniške obrate po osvoboditvi modernizirali. Tudi ta rudnik je bil v staro Jugoslavijo v rokah tujega kapitala. Južna Srbija premore velike množine kromove rude, magnezit, antimon itd.

In končno — Srbija z Vojvodino največ pomeni v našem kmetijstvu, saj so tam velikanske ploskve najrodomovitejše zemlje, ki jih je možno obdelovati s stroji, ker so večidel ravne.

In končno — Srbija z Vojvodino največ pomeni v našem kmetijstvu, saj so tam velikanske ploskve najrodomovitejše zemlje, ki jih je možno obdelovati s stroji, ker so večidel ravne.

leto po osvoboditvi je bilo v Makedoniji 299.170 nepismenih (vse starosti). Od teh se je do konca 1. 1951 je nepismenih le še okrog 29.000 ljudi naučilo brati in pisati 233.141. Zdaj di.

Makedonija pa postaja tudi v gospodarskem pogledu enakovredna drugim republikam. Eno največjih del za njen gospodarski dvig je hidrocentrala na planoti Mavrovo, ki je podobna hidrocentrali Vlasina v Srbiji. Po osvoboditvi so zgradili v Makedoniji tudi več tekstilnih tovar, ki imajo dobro surovinško začelje: na makedonskih pašnikih se pase nešteto ovac, ki dajejo čedalje boljšo volno, začeli pa so gojiti tudi bombaž, ki prav nič ne zaostaja za uvoženim.

Največ pa bo za Makedonijo pomnil bodoči metalurški kombinat v Kičevu, ki ga bodo začeli graditi drugo leto. To bo pravi velikan naše črne metalurgije. Rudo bo dobival iz bogatih ležišč v Slepču, Tajništu in Judovem.

F. S.



VAŽNA INDUSTRIJSKA RASTLINA V MAKEDONIJI JE TUDI MAK

GENERATORJI V TOVARNI »RADE KONČAR« V ZAGREBU

**IZ RAZVALIN**

je vzkliklo

# novi življenje

TUDI TEKSTILNO NAZAJ...

In Ajdovščina se je resnično prebudi! Kmalu se je raznahnila lesna industrija, gradbeni delavci so osnovali svoje podjetje in življenje se je počasi normaliziralo. Bogati sadovnjaki in vinogradni vipayse doljne in njeni milo podnebjem, v katerem lepo uspevajo paradižički in zgodnje vrste kulture, so narekovali ustanovitev tovarne likerjev in sadnih sokov. Njeni izdelki so danes že znani po vsem svetu. Mnogo delavcev je že bilo zapošlenih, vendar je se bilo precej razpoložljive delovne sile na razpolago. In padel je odlok: postaviti nazaj na nove teksilne.

Staro poslopja bivše tekstilne tovarne so bila vsa v razvalinah. Njeno zidovje pa je bilo še kolikor toliko ohranjeno in bi po temeljiti adaptaciji še lahko služilo svojemu namenu. S tem bi tudi bila priznana ogromna denarna v materialna sredstva, saj je uporabno zidovje obsegalo okrog štiri tisoč kvadratnih metrov sveta.

Tako je prve dni decembra 1948 začela formalno svoje življenje nova tovarna — tkalnica. Gradbena dela so izredno hitro napredovala, skoraj v isti časi so montirali potrebitne stroje. Niti en sam stroj ni bil nov, uvozen, marveč so to bili vse same stari stroji, večinoma iz bivše skofjeloške Brumenhalterjeve tkalcice in iz TEZA Kranj. Večinoma



Pavle Kameniček  
direktor tekstilne tov. v Ajdovščini

so bili tudi pokvarjeni in so jih morali tudi popravljati pred montažo.

Deset domačinje je šlo v Kranj v tekstilno šolo in prakso, kjer so se izucili za tkalke in pripravljalke. Ko so prvi stroji lahko začeli delati, so v njih vstopile že izučene delavke, ki so bile jedro novega kolektiva. Njem je prišla na pomoč iz Škofje Loke skromna mladinka-denkdevka Gabrovec Marija. To je bila edina strokovna moč v tovarni od začetka in ona je izučila vse ostale, ki so na novo prihajale v tkalniški stroj. Tovarisco Matijo so vzbujabile vse delavke in vse kolektiv je bil ponosen na svojo življenje. Če je bila edina strokovna dogodka, dva mejniki borbe, ki so v urdožnosti primorskega ljudstva.

Vztrajajoča vse to je bila dobro, kar je zelo življeno. V tem času je bil ponos Primorcev, kajti ta delavnica je predstavljala doberin del naše združenosti.

Pomognokom je se zanimal v letu 1927, v dobo Prvega tolminskega punta. Takrat je bila naša jelka, ki se drobno v trku drevja, za katere so delavci izvedeli, da je lepo drevje. Kdo ve, če se niso takrat v njeni bližini vedre razgovarjali o izvedbi punta in o popiranju puntarskega drevka. Kar sama sila od nekej primernja med takratnim puntarskim davkom ter naravnim davkom, ki ga je dajalo naše ljudstvo terenem v narodno-ovsobodilni borbi. Dva velika gospodinska dogodka, dva mejniki borbe po zidovih, ki prikazujejo življeno.

IN VELIKI NAPOROV JE BILO TREBA...

Skoraj po enem letu gradbenih del, ko je zidovje stalo in je stavba dobila spet podobo tekstilne tovarne, so po velikih napornih in borbah za material bile opravljene vse električne, vodne in parne instalacije in so bili montirani prvi tkalniški stroji, ko je tovarna začela proti koncu leta 1949 delom obravljati, bi nekdo morda pomislil, da so zdaj že vse težave mimo. Pa so se šele začele!

Ko je bila tovarna ustanovljena, je bila zamisljena kot pisana tkalnica. To je taka tekstilna tovarna, ki daje že gotove finalne izdelke trgovski mreži v prodajo. Naša to-

varna pa tege ni mogla in še danes ne more. Zakaj?

BOLJEČINA IN DIVINA

Ko neka tovarna blago stike v srednem stariju ga mora tudi obarvati, da ga lahko spravi v prodajo. No, in tega naša tovarna ne more, ker nimajo svoje lastne barvarne. To ni samo problem tekstilne tovarne v Ajdovščini. Samo na Primorskem se z enakimi težavami bori tudi tovarna pletenin v Ščézani. Obe imata sicer že zgrajeni poslopji in prostore za barvarno, le da še manjkajo potrebni stroji. Stroji za barvanje so tista hodečina, ki gloje slikehernega člena kolektiva — obenem pa so tisto upanje, ki ga vsi nosijo v srcu. Dali so od sebe vse, da so lahko zgradili potreben poslopje, zdaj pa je skoraj vse odvisno od drugih, če se bo tovarna resnično lahko osamosvojila, ali pa bo še nadalje ostala le kot privesek drugim. Povem vam nekaj, da boste vaznost in pomembarne laže razumeli.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stanju potem pa ga odpremlja dalje tovarni, ki ima svojo barvarno. Ta potem blago potrebuje v pretisku in nato razpolaga v Ščézani. V našem primeru gre blago iz Ajdovščine v tekstilno tovarno v Prebold. Ta blago v svoji barvarni izgotovi in ga pošilja dalje na trgov, ali izvaja. Poselbo mnogo blaga gre v zadnjem času Turčijo, ki je postal prav resen interesent zlasti na slovenskih tovarnah. Načrti so podrobni, ki se bo deloval na vseh delih, kar je bilo v srednjem stanju.

Tovarna dela kvalitetne izdelke, zdaj skoraj največ za izvoz. Ne morejo pa sami izvajati, ker blago izdelava v srednjem stan



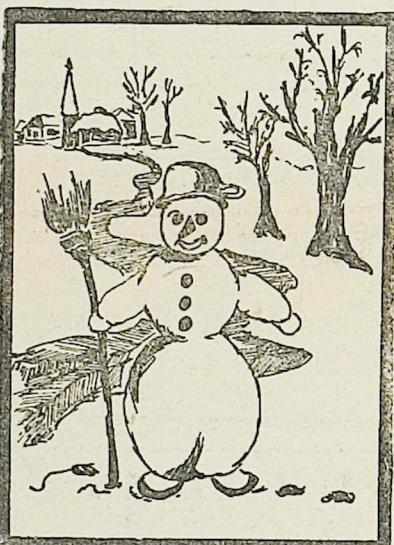
# Deklica z vžigalicami

Stražen mraz je bil. Naletaval je s neg in tudi večerilo se je že. Bil je zadnji večer v letu. V tem ludem mrazu in v temi je šla po cesti drobna deklica. Bila je gologlav in bosa. Seveda je imela copate na nogah, ko je odbajala od doma, a kaj ji je to koristilo. Bile so zelo velike copate. Poprej jih je nosila njeni mati, tako velike so bile. In te copate je deklica izgubila, ko je tekla čez cesto, tačas ko sta dva voza v dvijem diru drvela mimo njene copate sploh ni mogla več majiti, drugo ji je odnesel neki deček: obljubil je, da jo bo uporabil za zibelko, če bo kdaj imel otroke.

Tako je šla deklica z bosimi nogicami po zasneženi cesti. Od mraza so ji čisto pordele v pomodore. V starem predpasniku je nosila mnogo vžigalico, droben sveženjček pa je držala v roki. Ves ljubi dan ni nihče kupil niti ene vžigalico, nihče ji ni podaril niti belice. Lačna in vsa prezbebla se je revica le s tezavo še prestopala po cesti in bila je videti že povsem obupana in preplasnena. Snežinke so ji padale na dolge, pšeničnorumene lase, ki so ji v lepih kodri valovili po tilmiku, a na to svojo lepoto ni niti malo mislila. Iz vseh oken so padali svetli pramenki svetlobe in po vseh ulicah se je širil duh slastne gosje pečenke. Saj je bil vendar zadnji večer leta in vse mišli nežne dekllice so se stukale samo okoli tega.

V nekem kotu dveh hiš, katerih ena je bila pomaknjena malo bolj od ceste, je deklica sedla na svoji nogi. Drobni nožici je spodbila pod-

## Zgodba o Snežaku Belku



Bela bela poljana,  
na beli poljani možak.  
Dečica, saj ga pozname:  
to je Belko snežak.

Čmerno stoji, premisljuje:  
»Zimi se že ne dam.  
Če bo jutri še hujje,  
pa se k sosedom podam!«

Res se odpravi zarana  
v bližino sneženo vas,  
da se malo pogreje  
in pa za kratek čas.

Vstopi v zakurjeno sobo.  
Za Belka nerodna reč!  
Norček, o jojme meni!  
sedet za gorko peč.

Pa se spoti in razjoče,  
da še nikoli tako.  
Glejte mlaka pri mlaki,  
Belka pa nič več ne bo!



se, a zdaj jo je še bolj zeblo. Vendar si še kljub temu ni upala domov, saj ni prodala še niti ene škatlice vžigalico in ni izkupila niti enega novčića. Oče bi jo prav govoril zlasal, mrlzo pa je bilo tudi doma. Nad glavami so imeli samo golem streho in skozi spranje med strešniki jim je živigala v izbo mrlza sapa, da so od mraza drgetali, čeprav so največje razpoke zamašili



s slamo in cunjammi. O, kako dobro bi ji zdaj dela prižgana vžigalica! Ko bi vsaj eno smela vzeti iz škatlice, jo prasnitri po zidu in si ob njenem plamenku ogreti prste. Nadjade je otrok res vzel vžigalico iz škatlice. Rezik!... Joj, kako se je zasvetilo, kako je zagorelo! Vžigalica je izzarevala vroč, svetel plamen, gorela je kakor drobna luška, ko je deklica grela nad njo premrlo ročico. Bila je to čudna luč. Drobni deklici je bilo, kakor da bi sedela pred veliko železno pečjo z medeninastimi oplatami in okraski. Deklica je že iztegnila nožice, da bi si tudi te ogrela — a zdaj je plamen ugasnil. Peč je izginila — deklica je sedala tam v kotu in v roki držala ogorec dogorevale vžigalico.

Prižgala je novo vžigalico. Gorela je v svetli in zid je bil na istem mestu, kamor je padala svetloba, posojen kakor tenčica. Deklica je videla naravnost v sobo, kjer je stala z blešeče se belim prtom pogrnjenega miza, na njej pa krasna posoda iz porcelana, a na velikem pladnju je ležala vabljivo kadeča se pečena goska, napolnjena s slihami in z jabolki. Najlepše pa je bilo to, da je goska zdajci skočila s pladnja in viličami in nožem v hrbitu splavala preko sobe naravnost k ubogi deklici. Tedaj je vžigalica ugasnila

in deklica je strmela samo še v mrlzi, debeli zid.

Vžigala je novo vžigalico. In ob tej se je deklici zazdelo, da sedi pod krasno, vso z lučicami ponuto jelko. To je bilo še lepše in bolj bogato okrašeno drevo kakor tisto, ki ga je pri bogatem trgovcu videla skozi steklena vrata. Ni tisoče svečic je gorelo po zelenih vejicah in pisane podobce so gledale manjo, podobne tistim, ki so razstavljeni po izložbah. Deklica je iztegnila roke, hotela je seči po njih — tedaj pa je vžigalica ugasnila. Neštete lučke na jelki so plavale vse više in više in sele zdaj je opazila, da so bile te lučke svelle zvezde. In ena se je utrnila in po nebuh zarisa dolg ognjen trum!

»Nekdo umira!« je dejala deklica. Zakaj stara babica, ki je edina bila dobra z njo in je že dolgo v groblju, je zmeren dejala: »Kadar utrne zvezda tedaj en človek na svetu umre!«

Spet je ob zid prasnila vžigalico. Vnula se je in metala na vse strani močno svetlobo, v njenem soju pa je stala stara babica vsa mila in ljubezna in svetlo obsijana.

»Babica!« je vzkliknila deklica. »O, vzemi me s seboj! Vem, da te ne bo več, brž ko dogori vžigalica, ugasnila boš, kakor so izginile topla peč, slastna gosja pečenka in velika čudovita sijoča jelka!«

Deklica je hujtro prižigala vžigalico, zakaj pridržati je hotela babico. In vžigalice so dajale takšno svetlubo, da je bilo svetleje kakor podnevi. Tako lepa, tako velika ni bila babica še nikoli. Vzela je drobno dekleto v naročje in splavali sta proti nebu v sijaju in veselju. Deklica ni čutila več ne mraza ne lakote ne strahu, z babico je bila med sijočimi zvezdami novoletna jelka.

V kotu dveh hiš pa je v mrzlih jutranjih urah sedela drobna deklica s pordelimi lici in s smehljajem na ustnicah — bila je mrtva. Zmrznula je na zadnjem dan starega leta. Jutro morega leta se je prebudovalo nad drobnimi trupelecmi, ki je omahnilo tam v kotu in v roki še držalo dogorelo vžigalico, ki jih je deklica porabila skoraj vso škatlico. »Hotela se je ogreti!« so dejali ljudje. Nihče ni slušal, kolikšno lepoto je doživelja deklica in s kakšnim sijajem je s staro babico stopila v veselo novo leto.

Listje otresa,  
ceste pometa,  
z dežjem se brati,  
zimo obeta.

Mrak jo prinese,  
zora odpelje,  
drevi se vrne,  
nima nedelje.

Svetel je, prostran,  
segado nebā,  
v sončku nasmejan,  
z mrakom odvihra.

## Križanka „NOVOLETNA JELKA“

Vodoravno: 2. številko, 3. poljsko orodje, 6. obrtnik.

Napovično: 1. ime našega novoletnega dedka, 2. število, 3. žensko ime, 4. začetnički imena in priimka slovenskega partizanskega pesnika, 5. ploščinska mera.



Prišla je stara Zima  
snežen ima kožuh,  
od daleč se ji sveti  
kot bil bi ves srebrn.

Blizu je Novo leto,  
prihaja dedek Mraz,  
nakupil je darila,  
otrokom jih bo dal.

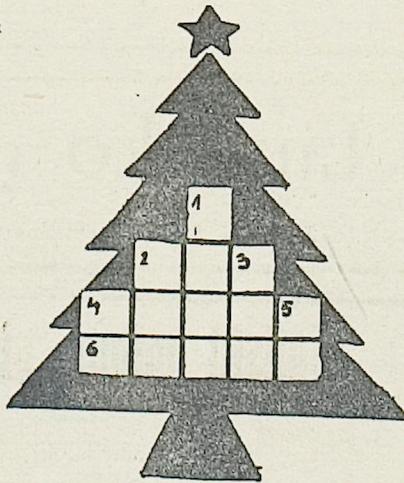
Kdor je napisal pismo,  
in ga dal na prav naslov,  
ta dobi gotovo nekaj  
z zlatih dedkovih vozov.

Babič Bjanka; učenka VII. razreda  
V Kortah

## UGANKE

Na trati beli se  
sestrica bela,  
biserov sto je  
v mrazu razpela;  
a, jojme, ko sonček  
na trato posije,  
cela se v kapljico  
vode razlige.

Sveča je,  
a ne gori,  
v roki se ti  
brž stopi.



# DEDEK MRAZ PRIHAJA

Sred neurja tetka Burja šla je skozi našo vas. Izza ogla onemogla zavijala je na glas:

»U-u-u-h, kako so plaste hiše,  
u-u-u-h, kako je čuden breg. Dan za  
dnem je tiše, tiše; kmalu bo zapadel sneg.«



Nad poljano in vetrovi se plazila je jesen, med vejevjem, med vetrovi, tisto ždel je zrak ledens.

A zarana

**Medved, svinja in lisica**

Zdmužili so se medved, svinja in lisica ter se dogovorili, da bodo zoralni zemljo in posejali pšenico, da jim bo za hrano.

Vprašajo drug drugega, kaj bo kdo delal in kje bodo dobili seme.

Svinja reče: »Jaz bom vlonila v skedenj in ukradla seme, s svojim tičem pa bom orala.«

Medved reče: »Jaz bom sejal.«

Lisica se oglaši: »Jaz bom z repom branala.«

Zoral so in posejali. Prišla je žetev. Razgovarjajo se, kako bodo poželi.

Svinja reče: »Jaz bom žela.«

Medved pravi: »Jaz bom snope vezel.«

Lisica reče: »Jaz bom klasje pobiralca.«

Poželi so in snope povezali. Tedaj se jamejo dogovarjati, kako bodo zmatiliti.

Svinja reče: »Jaz bom gumno napravila.«

Medved pravi: »Jaz bom snope skupaj znosil in omel.«

Svinja pristavi: »Jaz bom izsuvala zrno in odbirala slamo od pšenice.«

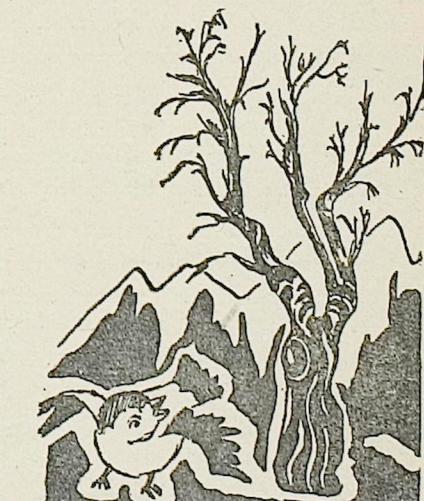
Svinja reče: »Jaz bom s svojim repom očistila pšenico plev.«

Svinja pravi: »Jaz bom vela.«

Medved doda: »Jaz bom razdelil žito.«

Ovršili so Medved razdelil žito, toda ne razdeli ga pravčno. Ko ga

satelji France Bevk. No, le premislite dobro te besede, dragi otroci in povejte, ali mi res tako? In če boste res dobro premislili, ne bo med vami nikogar, ki bi lovil ptice in vsak med vami bo skrbel, da ne bodo pozimi ostale neboljene in lačne!



Stric Miha želi vsem  
pionirjem, da bi jim  
Dedek Mraz prinesel  
lepa darila

Opišite, kako ste praznovali novoletnne praznike

# Okrajni sindikalni svet KOPER

želi vsem delovnim kolektivom in vsemu delovnemu ljudstvu naše domovine  
še večjih uspehov pri naši socialistični graditvi

## Kolektiv podjetja KURIKO v POSTOJNI

želi vsem odjemalcem in poslovnim prijateljem obilo sreče in  
delovnih uspehov v novem letu 1953.

## Kolektiv Mestnega gostinstva Postojna

želi za Novo leto 1953 vsem gostom in poslovnim prijateljem  
obilo sreče in delovnih uspehov.

## Kmetijska zadruga Koper in okolica

bo tudi v novem letu stremela za napredkom na vseh področjih  
svojega delovanja. Vsem delovnim ljudem želi čim več uspehov  
v novem letu.

## KMETIJSKA ZADRUGA IZOLA

želi vsem zadružnikom mnogo uspehov v novem letu 1953.

## OKRAJNI LJUDSKI ODROR KOPER

ŽELI VSEMU PREBIVALSTVU SLOVENSKE ISTRE V NOVEM  
LETU 1953 NADALJNJIH USPEHOV V IZGRADNJI NASE  
SOCIALISTICNE DOMOVINE

## TOVARNA SARDIN AMPELEA

IZOLA

ŽELI SREČNO IN VESELO NOVO LETO  
VSEM VOJIM ODJEMALCEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

## Pleskarska in dekoraterska zadruga v KOPRU

ŽELI SREČNO IN VESELO NOVO LETO

## Zveza slovenskih prosvetnih društev na Koprskem

ŽELI VSEM VOJIM ČLANOM IN KULTURNIM DELAVCEM  
ŠE VEČJIH USPEHOV.

## KMETOVALCI ! ZADRUŽNIKI !

### Ali ste že naročniki Kmečkega glasu

»KMEČKI GLAS« je tednik, namenjen prvenstveno našim podeželjanom, katere seznanja z vsemi dogodki doma in po svetu.

»KMEČKI GLAS« vam prinaša 14-dnevno posebno strokovno prilogu »Za naprednejše kmetijstvo«, kjer pišejo naši najboljši strokovnjaki o vseh panogah kmetijstva.

»KMEČKI GLAS« objavlja vse važne predpise za kmetovalce in vas tedensko seznanja s cenami kmet, pridelkov.

»KMEČKI GLAS« vam nudi brezplačne zdravniške, pravne ter strokovne nasvete ter ima poseben kotiček za naše gospodinje.

»KMEČKI GLAS« vam bo prijetno razvedrilo s podlistkom »Rokovnjadik« od J. Jurčiča.

### KMEČKI GLAS

Stane mesečno le din 30.—, ali letno din 360.—

NAROČAJTE  
pri upravi v Ljubljani, Komenskega ulica 7,  
ali poštni predal 47.  
DOPISUJTE V NAŠ TEDNIK!

## MESTNA GOSPODARSKA PODJETJA IZOLA

ŽELIJO VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU IN VSEM VOJIM ODJEMALCEM SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1953.

## Splošna kmetijska zadruga Vanganel

ŽELI VSEM VOJIM ČLANOM SREČNO NOVO LETO 1953.

## LJUDSKI ODBOR OBČINE ŠMARJE

ŽELI VSEM OBČANOM SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1953.

## Ljudski odbor občine Dekani

ŽELI V NOVEM LETU VOJIM OBČANOM IN VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU NADALJNJIH USPEHOV V LETU 1953

## Ljudsko gledališče v Kopru

ŽELI VSEM VOJIM OBISKOVALCEM OBILO USPEHA IN ZADOVOLJSTVA V NOVEM LETU

## Ljudski odbor občine Marezige

želi  
vsemu prebivalstvu zadovoljstva in uspehov polno novo leto 1953.

## Kmetijska zadruga Marezige

vošči vsem svojim članom srečno in veselo Novo leto in jim želi  
največjih uspehov pri krepitvi zadružništva na vasi v letu 1953.

# Zadnji dan v letu naj bo družinski praznik

Zadnje čase se je precej govorilo o tem, ali naj postavimo družinski praznik na zadnji dan leta ali na 2. januar. Zmagala je večina s predlogom, da praznujemo zadnji dan v letu.

Ob koncu leta vsak dela obračun in se po tem obračunu rad poveseli. Takrat naj se zbere vsa družina, si vošči k novemu letu, se pogovori o tem, kaj je v starem letu doživel in naredila ter si napravi načrt za prihodnje leto. Zato pripravimo za ta dan čim topeljši domač praznik, katerega se veseli staro in mlado.

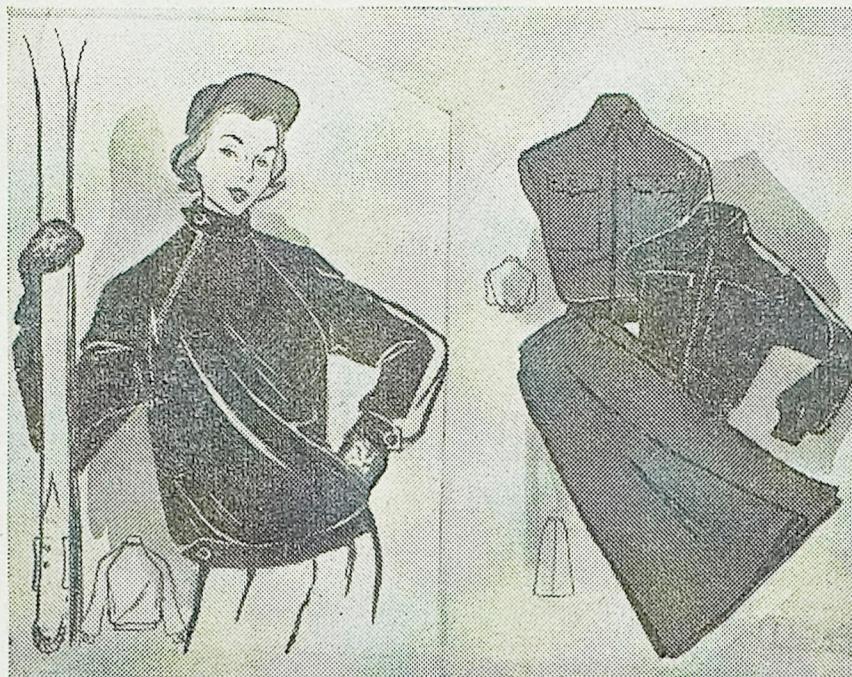
Dobra priprava praznika nam že zagotovi pol uspeha. Mizo bomo pogmili praznično, seveda ne bo manjkalo nekaj ovetlic in smrekovih vejev. Za po večerji bomo pripravile narezek ali obložene kruhke in skuhale grog, čaj ali punč, peciva pa v teh dneh tako ne bo primanjkovalo.

V najbolj prijetem kot našega doma bomo postavile jelko, ki jo lahko okrasite otroci. Pri tem bodo zelo uživali in se veselili. Če so mogoče že prej sami pripravili tudi okraske, bo veselje še večje. Brez vseake mistike in skrivanja bodo otroci pri takih okrašenih jelkih skupaj z nami čakali Novo leto.

Tudi darila pripravimo za vso družino, od najmanjšega do najstarejšega. Vsakemu kupimo nekaj, kar je praktično, potrebljeno in primerno stnosti. Pri darilih za otroke naj ne manjkajo slasnice. Im še na to ne pozabite, da lepo zavito darilo presesti mnogo bolj!

Toda otroška proslava novega leta ne bi bila topla, vsebinska in vzgojna, če bi se starši pri tem praznovanju omejili samo na obdaritve. Veliko bolj važno je, da starši živijo vselej dobi okrog Novega leta tesno in v veseljem razpoloženju z otroki in da storijo vse, da bo praznovanje v družinskem krogu za otroke lepo in prijetno doživetje. Dobro izbrane igrače, priljubljene knjige, dobre slasnice in veseli razgovori okrog okrašene jelke, to je najboljši program za ta praznik naših otrok v domačem krogu.

Razen tega pa, da bomo tako lepo praznovali doma, lahko peljemo otroke še na prireditve Novoletne jelke, s čimer jih bomo še bolj razveselili.



Pred nami stoji zima z dolgo belo brado in vesele se je vsi smučarji. Na noge si bomo privezali dilce in se veselo spustili po belem in bleščecem snegu. Za smučanje se oblecemo za več sezons, zato dobro premislimo, kaj bomo izbrali. Naša slika vam bo pri izbiri pomagala.

## ŽENE POSVETU

### EGIPČANKE SE BORE ZA ENAKOPRAVNOST

Mohamedanska vera ima strogo kontrolo nad ženami Egipta, Arابie in Indije. Že dolgo je od tega, kar so se Egipčanke potegovali za enakopravnost, toda vsa njihova prizadevanja so bila brezuspešna. Kralj Faruk se ni niti zmenil za njihove zahteve, dokler je bil na prestolu. Zdi se pa, da je sedanja vlada z generalom Nagibom na celu ženskemu gibanju za osvoboditev in enakopravnost bolj naklonjena. Nekateri mohamedanci se sicer temu še vedno upirajo in nočejco ničesar slišati o ženskem vprašanju. Tako so na primer profesorji univerze Al Azhar v Kairu odločno proti temu, da bi se žene politično izobrazile. Seveda je to njihovo stališče nazadnjško ter velika žalitev za organizacijo Hčerk Nil, ki ji predseduje Donia Šafik. Gospa Šafik je izobražena žena, ki je končala univerzo v Parizu in dobila več častnih naslovov poleg zaslugega doktorata. Kakor vse kaže, se gospa Šafik ne bo pustila zapostavljati. Sla je celo do najvišjih oblast-

nikov še zahtevala, naj ji povede en sam tehten razlog, zakaj odreka vladu ženam politično enakopravnost.

»Zakaj je žene ne smejo postati članice parlamenta,« vprašuje predsednica egipotske ženske organizacije, »kot je to že v mnogih naprednih deželah po svetu. Muslimanke so si pridobile volitveno pravico v Siriji, Libanonu, Indiji, Pakistanu ter Turčiji. Celo na Japonskem so žene dosegle isti uspeh in zakaj bi današnji Egipt, ki uvaja socialne, ekonomske in politične reforme, ne priznal tudi ženam politične enakopravnosti?«

Gospa Šafik je urednica štirih ženskih listov in tako imata v svojih rokah najboljše orožje. Prepričana je, da ni daleč čas, ko si bodo tudi Egipčanka pridobila enakopravnost in svobodo.

### ZANIMIVOSTI IZ ŽIVLJENJA ŽENA KAŠGAL

Potomeci krvolocočnega Džingisa Kana so danes nomadi, ki se sedijo iz kraja v kraj in se preživljajo z ovčerevo.

Zanimivo pa je, da imajo med njimi žene velik ugled. Čeprav so muslimanske vere, uživajo večjo svobodo kot njihove sestre v drugih deželah. Obraza si sploh ne zakrivljajo in se med tuje gibajo svobodno. V družini imajo vso pravico odločanja, razpolagajo z denarjem in niso odvisne od svojih mož.

Poleg gospodinjstva se posvečajo predvsem domači obrti. Znane so njihove preproge. Iz raznih zelišč in jagod napravijo barvo, ki je trajna in čudovito živa. Preproge kanov imajo poseben vzorec, ki ga nikoli ne uporabljajo na prepogah, ki jih prodajajo. Če pa dobi kdo v dar preprogo s takim vzorcem, pomeni, da ga imajo posebno v čistih.

Če primese žena k hiši doto, je to njena last. V slučaju moževe smrti

## Ali je vaša žena pozorna?

### ČLANEK ZA MOŽE, PREBEREJO PA GA LAHKO TUDI ŽENE

Žene se pogosto pritožujejo, in svoje pritožbe tudi podpro z močnimi dokazi, da se zakonski može prav kmalu po poroki za njih več ne zmenijo, kakor bi veter odnesel vso pozornost, ljubeznivost in kavljivstvo. To verjetno tudi drži. Toda ali so se kdaj žene vprašale, zakaj se je moževno vedenje sprememilo? Ali so one samo ostale to, kar so bile pred poroko, oziroma ali so postale to, kar mož od dobre zakonske žene pričakuje? Poskusite odkriti, odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Ali je vaša obleka vedno v redu, skrtačena, pristi gumbi, zlikane hlače in zašite nogavice?
- Ali se važa žena strinja s tem, da včasih »zajahate svojega konjčka« in greste na nogometno tekmo ali na družbeni večer s prijatelji?
- Ali opazi, da hočete biti danes prav posebno nežni?

Če ste na vsa vprašanja odgovorili pritrđilno, potem ste res zavidenja vreden soprog. Toda če je bilo včasih odgovorov komaj pet ali še celo manj, potem se morate s svojo ženo pošteno pogovorditi. Vaš zakon je na zelo majavih temeljih in se bo podrl pri prvem močnejšem sunku.

In vi, draga bratka, storite prav tako. Če ste popolnoma odkriti, ali bi ne bilo bolje, da bi vaš mož na vsa vprašanja lahko brez obotavljanja odgovoril: »Da!« Verjemite, da bi potem tudi vi bili mnogo srečnejši.

Tako piše eden izmed znanih švicarskih tednikov. Prepričani smo, da bi naši možje tem vprašanjem še kaj dodali. Zdi se, da za Švicarje niso važni otroci, dom, družinsko in javno življenje, kakršnega pojmujeamo pri nas. Žene ne smatrajo za samostojnega človeka, ampak kot prijetno stvarco, ki jim sladi življenje. Če pomislimo, da Švicarka nima niti volitvene pravice, ki ji jo enoglasno odrekajo vsi možje, bomo taka nepopolna vprašanja popolnoma razumeli.



Diplomat: »Ali bi lahko govoril z vašo mamom, lepa gospodična?«

## Novoletna jelka - praznik najmlajših

Velike priprave za Novoletno jelko so najmlajše tako zaposlike, da so malo pozabili celo na učenje. Seveda so se priprav udeleževali le od daleč kot radovedni gledalci. Ponekod so tem neučakanim radovedne-



»Dedek Mraz je obiskal in obdaroval tudi korejske otroke. Na sliki vidimo, kako se jim iskre očke od veselja nad darili, čeprav imajo mnoge požgane in razbite domove ter mrtve starše.«

žem že razdelili darove dedka Mraza v nedeljo in ponedeljek. Tako v Portorožu, pri Sv. Antonu in v Izoli. V Izoli so imeli otroci posebno veselje, ko so videli na alegoričnih vozovih vseh vrst zanimivosti med drugim skupino plesočih živali, ki so se gname od posebnega mehanizma, vrteljev po poskočnicah godev.

V Kopru so otroci prišli na svoj račun v mestni tržnici, kjer je bilo na razpolago na kupe igrački, majhni in veliki. Zvečer je tržnica zazarela od barvnih lampiončkov, da je izgledala kot v pravljici. To je bil res sejem najmlajših, sejem, kjer so dobitili vse, kar drugače lahko pričakujejo samo v sanjah.

V večini vasi je bilo, ali pa bo obdarovanje zadnje dni decembra. Tako v Dekanih 30., v Marezigah 30., v Kopru 30., pri Sv. Luciji 30., Kopre-okolica 30. decembra.

Po ostalih krajev Primorske so vse priprave pokazale skrb članov Ljudske fronte, posebno še organizacije žena zato, da bodo najmlajši tisti dan doživeli res nekaj izrednega, ki jih bo še dolgo ostalo v spominu. V tolminskem okraju so se posebno pokazale članice AFŽ. Že v nedeljo 21. decembra je bila v Konci najmlajših tombola. Spored praznovanja je obsegal med drugim tudi izlete pionirjev v naravo, sankaške tekme, dramske in kimopredstave. Kot zanimivost so si zamislili posebne prireditve, kjer bodo nekdanji partizani pripravili zgodbe iz narodno-ovabilne borbe.

## Z A D O B R O V O L J O



»Rad bi le vedel, kateri idiot je vzel moj klobuk!«  
»Jaz tudi!«

Na Škotskem so bili v nekem podjetju zaposleni trije bratje. Ko je poslovodja videl, da vsi trije nosijo dolge brade, se je začudil:

»Kako to, da se ne briješ in da kar vsi trije nosite brade?«

Najstarejši izmed Škotov je odgovoril: »Imamo še četrtega brata, pa je pred šestimi leti odpotoval v Avstralijo in vzel s seboj brivski aparat.«

Govornik se poslavila pri odprttem grobu od prijatelja: »In vi vsi, ki ste poznali našega dragega Antona veste zakaj je njegova smrt še prav posebno tragična. Zapušča vdomo staro komaj štiri in dvajset let.« »Tri in dvajset,« ga jokaje popravi mlada vdova.

Kapitan ladje, ki je plula po Južnem morju, je padel v roke lju-

### misli

Edini pošteni človek je moj kralj. Vskakrat, ko mi dela oblike, vzame novo mero. Vsi drugi pa vedno uporabljajo kar staro in so prepričani, da je še vedno prava.

G. B. Shaw

Lahko je jeziti se, to zna vsak. Toda jeziti se proti pravi osebi, ob pravem času in v pravi stopnji, na pravi način, to ni lahko.

Aristoteles

Ljudje niso vedno to, kar se zdijo na prvi pogled, toda redko so kaj boljšega.

G. E. Lessing

Težko je najti srečo v samem sebi, toda nemogoče je, najti jo kje drugje.

Franz Werfel

Veliko je norosti, ki se razširjava kot naležljive bolezni.

H. Keyserling

Največje in neomejeno področje leži pod tvojim klobukom.

St. Voice

Želva, ki je na pravi poti, bo premagala dirkalnega konja, ki je na napačni.

Francis Bacon

Za mnoge je dandanes dom samo postajališče čez dan in prostor za parkiranje čez noč.

You Can Defend America

Založil: Slovenski Jadran

# «Modre veverice»

(Dosedanja vsebina)

Sirota Drejček zbeži od mojstra, ki je z njim slabo ravnal in vzame v pristanišču barko. Vihar mu barko razbijuje in ga trešeči nezavestnega na obalo. Najdejo ga člani društva »Modre veverice«. Med poglavljajem tega društva Tomom in Drejčetom pride do dvojboja, v katerem Tom podleže. Zato zasnuje osveto, v katero pritegne še učenka Majdo. Tomova pojdaša jo zvabita s seboj in zapreti. Tedaj Tom razglasí, da so jo ugrabile »Modre veverice« in povabi s seboj tovarniške, naj mu pomagajo Majdo rešiti in premagati surovega Drejčeta.

